

УДК 633.812

Код: UPOV: ORIGA_VUL

Методика

проведення експертизи сортів материнки звичайної (*Origanum vulgare* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується сортів виду *Origanum vulgare* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 10 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних якостей і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,90 × 0,40 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин;
 MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак;
 VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
 VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин. Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:
 MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;
 VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;
 VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;
 L: лабораторні дослідження 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня імовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу. Якщо сорт однорідний, його вважають стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

– Рослина: габітус (ознака 5);

– Квітка: забарвлення (ознака 12).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів материнки звичайної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QN	Сім'ядольні листки: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 1	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
2 (+) QN	Сім'ядольні листки: за розміром VS, 1	малі	3	
		середні	5	
		великі	7	
3. (+) QN	Рослина: за висотою (перший рік) MG, 2	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
4. (+) QN	Рослина: за висотою (другий рік) MG, 6	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
5. (*) PQ	Рослина: габітус VS 5	компактний	3	
		напіврозлогий	5	
		розлогий	7	
6. (*) QN	Рослина: гілкування VS 5	слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
7. (+) QN	Стебло: кількість генеративних пагонів MS, 5	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
8. (*) QL	Стебло: опушення VS 5	відсутнє	1	
		наявне	9	
9. QN	Рослина: ребристість стебла MS, 5	слабка	3	
		середня	5	
		сильна	7	
10. (*) QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 6	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
11. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS, 6	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
12. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 6	біле	1	
		блідо-пурпурове	2	
		блакитне	3	
13. (*) QN	Час початку цвітіння VS 6	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
14. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 6	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	

1	2	3	4	5
15. (*) QN	Суцвіття: за щільністю MS 6	нещільне	3	
		середньої щільності	5	
		щільне	7	
16. (*) (+) QN	Період від відростання до повного досягання насіння MS, 3–8	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
17. (*) (+) QN	Вміст ефірної олії L, 8	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів материнки звичайної

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
<i>Перший рік життя</i>	
1	Сходи
2	Розетка
<i>Другий рік життя</i>	
3	Відновлення вегетації
4	Стеблоутворення
5	Викидання квітконоса
6	Цвітіння
7	Плодоношення
8	Досягання

До 2. Сім'ядольні листки: за розміром, см.

Малі – до 1,7; середні – 1,7–2,0; великі – понад 2,0.

До 3. Рослина: за висотою (перший рік) (у фазі розетки), см.

Низька – до 35, середня – 35–45, висока – понад 45.

До 4. Рослина за висотою (другий рік) (у фазі цвітіння), см.

Низька – до 70, середня – 70–80, висока – понад 80.

До 7. Стебло: кількість генеративних пагонів, шт.

Мала – до 8, середня – 8–10, висока – понад 10.

До 11. Листкова пластинка: за довжиною, см.

Коротка – до 3, середня – 3–5, довга – понад 5.

До 14. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – до 8, середнє – 8–12, довге – понад 12.

До 16. Період від відростання до досягання насіння, діб.

Короткий – до 115, середній – 115–120, довгий – понад 120.

До 17. Вміст ефірної олії, %.

Урожай сировини визначають з 1 кв. м методом зважування в 4-кратній повторності.

Вміст ефірної олії визначають за методом Гінзберга.

Низький – до 0,50; середній – 0,50–0,65; високий – понад 0,65.

9. Література

1. Котов М. І. Ефіроолійні рослини України / М. І. Котов, С. Д. Карнаух, С. С. Морозюк, С. В. Гончаров. – К.: Наукова думка, 1969. – 178 с.
2. ГОСТ 240272. Определение содержания эфирного масла мяты перечной (Гинзберга). Лекарственное растительное сырье. – М.: Изд-во стандартов, 1980. – 296 с.
3. Шелудько Л. П. Вихідний матеріал у селекції материнки звичайної / Л. П. Шелудько // Міжнар. наук.-практ. конф. „Ресурсознавство, колекціонування та охорона біорізноманіття”. – Полтава, 2002. – С. 236–237.
4. Деякі біологічні особливості материнки звичайної в умовах Лісостепу України / Міжнар. наук конф. ”Сучасні проблеми інтродукції рослин та збереження біорізноманіття екосистем”. – Чернівці, 2002. – С. 147–148.
5. Деревинская Т. И. Душица обыкновенная / Т. И. Деревинская // Лекарственные растения: вековой опыт изучения и возделывания. – Полтава, 2004. – С. 67–70.